

บทที่ 1

บทนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับพัฒนาการทางการเมืองไทย: ศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีประเด็นสำคัญเบื้องต้นที่ควรทราบก่อนศึกษาผลของการวิจัยต่อไป คือ ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ระยะเวลาในการวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย และหน่วยงานที่คาดว่าจะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

หากพิจารณาในสังคมไทยแต่เดิมมีชนชั้นกลางน้อยมาก จะมีก็แต่เจ้ากับไพร่ ขุนนางกับชาวนา คนกลุ่มแรกที่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นชนชั้นกลางในสังคมไทยก็คือ กลุ่มพ่อค้าชาวจีน อย่างไรก็ตาม คนกลุ่มนี้กลับไม่มีบทบาทสำคัญในทางการเมืองเลย ทั้งนี้เพราะความเป็นคนต่างด้าวทำให้พวกเขาไม่มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากนัก ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทำให้เกิดระบบการรับราชการเป็นอาชีพ ในช่วงนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการปรากฏตัวขึ้นของชนชั้นกลางกลุ่มใหญ่ในสังคมไทย นั่นคือกลุ่มข้าราชการสมัยใหม่ รวมทั้งอีกส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มปัญญาชนที่ประกอบด้วยนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ ทนายความ เป็นต้น (สุนีย์ ตริธนากร 2539) และต่อมาชนชั้นกลางไทยเริ่มมีบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในภาพรวมบทบาททางการเมืองดังกล่าวยังอ่อนแอเพราะถูกจำกัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์ 2536: 64) ชนชั้นกลางในช่วงนี้ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ ต่อมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการขยายตัวของชนชั้นกลาง โดยเฉพาะชนชั้นกลางจากภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มลูกจ้างเอกชนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเพิ่มจำนวนมากขึ้นในสมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แต่มีข้อสังเกตว่าระยะแรกการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มอาชีพนี้มักจะเข้ามาในรูปของการไปปกป้องผลประโยชน์ธุรกิจของตน (ประกาศศักดิ์ ธาณินพงศ์ 2528) แต่ต่อมาระยะหลังชนชั้นกลางกลุ่มนี้มีบทบาทมากขึ้นอย่างเด่นชัด ในการกำหนดทิศทางการเศรษฐกิจการเมืองสังคมไทยจนมีการเรียกชนชั้นกลางกลุ่มนี้ว่าเป็นชนชั้นกลางใหม่ ในแง่ที่หมายถึงกลุ่มชนชั้นที่กำหนดและขยายตัวพร้อมกับระบบทุนนิยมสมัยใหม่

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ชนชั้นกลางไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการเข้าร่วมชุมนุม โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการต่อต้านอำนาจ

รัฐเผด็จการ (โดยทหาร) การเคลื่อนไหวของชนชั้นกลางในช่วงนี้ต้องการระบบเศรษฐกิจเสรี การเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีความสงบทางการเมือง

ในส่วนของนักวิชาการที่มองบทบาทหรือพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในช่วงนี้ เห็นว่าในระยะแรกชนชั้นกลางไทยยังไม่ได้มีความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ยังขาดโลกทัศน์ที่จะเป็นฐานให้แก่อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ไปมีผลต่อบทบาททางการเมือง หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ 2536) ที่เป็นเช่นนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะจุดยืนของชนชั้นกลางไทยยังไม่ลงตัว ยังคงสนับสนุนประชาธิปไตยในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มั่นใจในระบบประชาธิปไตย ยังไม่ไว้วางใจนักการเมืองที่มีแต่ความฉ้อฉล ไร้ความสามารถ ชอบทุจริตคอร์รัปชัน ผลทำให้นักวิชาการไทยในช่วงนี้ยังไม่เชื่อมั่นว่าในระยะสั้นชนชั้นกลางจะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นประชาธิปไตยและความมีเสรีภาพได้

แต่เนื่องจากชนชั้นกลางไทยเป็นกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพสูง สามารถเป็นพลังด้านบวกในการผลักดันระบอบการเมืองไปในทางประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2538: 101-102) นอกเหนือไปจากการเป็นกระดูกสันหลังของประชาธิปไตย (จุมพล หนีมพานิช 2542) ในแง่ดังกล่าวเวลาที่ชนชั้นนี้มีการแสดงความคิดเห็นหรือมีพฤติกรรมทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อรัฐบาล ต่อนักการเมือง ส่วนมากรัฐบาล และนักการเมืองมักจะรับฟัง และยังถ้าชนชั้นกลางเป็นพันธมิตรระหว่างกันก็จะเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย (ธีรยุทธ บุญมี 2537: 25)

ในช่วงหลังปี 2535 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงปัจจุบันกลุ่มคนที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างรุนแรงและรู้สึกอึดอัดคับข้องใจกับรัฐบาลมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือคน “คอปกขาว” หรือ “คนชั้นกลางใหม่” ผสมผสานกับ “คนชั้นกลางเก่า” ที่ทำธุรกิจขนาดย่อมและที่เป็นนักวิชาชีพอิสระ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ 2528: 107-108) และเช่นเดียวกับในอดีต นั่นก็คือเมื่อใดก็ตามที่คนกลุ่มนี้วิพากษ์วิจารณ์ รัฐบาลส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญ จะให้น้ำหนักในประเด็นที่คนกลุ่มนี้นำมากล่าวถึง ต่อมาคนกลุ่มนี้คือชนชั้นกลางได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลร่วมกับพันธมิตรประชาธิปไตยที่ไปมีผลต่อการเมืองการปกครองไทยจนถึงขั้นเกิด “ภาวะวิกฤต” ที่ส่งผลต่อการเมืองไทย รวมทั้งการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ที่ผ่านมา ชนชั้นกลางก็ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการรัฐประหารครั้งนี้อย่างกว้างขวางจนสร้างความประหลาดใจให้กับนักวิเคราะห์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมานักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศให้ภาพชนชั้นกลางเป็นผู้สนับสนุนประชาธิปไตย ปฏิเสธการปกครองโดยทหาร แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้มีคำอธิบายว่าทำไมชนชั้นกลางไทยจึงสนับสนุนการรัฐประหารวันที่ 19 กันยายน 2549 เหตุผลหลักๆ อยู่ตรงที่ชนชั้นกลางมองเห็น (1) อันตรายของการมีรัฐบาลที่ถูกครอบงำโดยนักธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการคอร์รัปชันอย่างโจ่งแจ้ง (2) ชนชั้นกลางเกรงว่านโยบายประชานิยมของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรจะนำหายนะมาสู่เศรษฐกิจไทย (3) ชนชั้นกลางเห็นว่าสูตรการเมืองของรัฐบาล พ.ต.ท.

ทักษิณ ชินวัตรจะจัดชนชั้นกลางออกไปจากเวทีทางการเมือง (4) ชนชั้นกลางเห็นความล้มเหลวของรัฐบาลในการแก้ปัญหาสำคัญ อาทิ ปัญหาภาคใต้ เหล่านี้จึงทำให้ชนชั้นกลางเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการให้การสนับสนุนการรัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน 2549 (“ทักษิณ ต้องอ่าน !!!...” 2550: 36)

ด้วยเหตุผลที่ชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญต่อการเมืองไทย โดยเฉพาะต่อพัฒนาการทางการเมืองไทย ดังที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยภายใต้พัฒนาการทุนนิยม ส่วนที่สนใจศึกษาชนชั้นกลางไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะลักษณะของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างไปจากชนชั้นกลางในภาคอื่น อาทิ ภาคกลาง ภาคใต้ เป็นต้น ดังจะเห็นได้ว่า ในแง่ของพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีประชากรประมาณ 21.3 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 34 ของประชากรของประเทศมีรายได้รวมกันเพียงประมาณร้อยละ 10.6 ของรายได้ของประเทศเท่านั้น และเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนผลผลิตที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรมต่ำสุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ คือ มีรายได้ที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ 14.81 ของรายได้รวมของประเทศ ในแง่ของการเป็นฐานเสียงทางการเมือง จากข้อมูลการเลือกตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2529 ถึง พ.ศ. 2544 จะพบว่า ใน พ.ศ. 2529 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าภาคอื่นๆ คือ มาใช้สิทธิสูงถึงประมาณร้อยละ 73 ในแง่ของความตื่นตัวตลอดจนการเคลื่อนไหวทางการเมืองชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีความตื่นตัวและมีพฤติกรรมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะชนชั้นกลางที่เป็นข้าราชการ ครู เป็นพวกหอการค้า สมาชิกสภาอุตสาหกรรม เป็นต้น ดังปรากฏในกรณีที่ข้าราชการครูไม่เห็นด้วยกับนโยบายการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาให้กับท้องถิ่นก็จะมี การเคลื่อนไหวทางการเมืองคัดค้านไม่เห็นด้วยกับนโยบายทางการเมืองดังกล่าว หรือกรณีของสมาชิกหอการค้า สมาชิกสภาอุตสาหกรรม ที่มีการเคลื่อนไหวกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เป็นต้น อย่างไรก็ตามใน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งตามกติกาของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 68 เป็นต้น (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม 2549: 6-1-6-70) ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคนี้ โดยมุ่งเน้นในประเด็นของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะในเรื่องของการให้ความสนใจทางการเมือง การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การสนับสนุนพรรคการเมือง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม ตลอดจนการเคลื่อนไหวทางการเมือง การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองและรัฐบาล เป็นต้น และพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังกล่าวส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองไทยหรือไม่ อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับพัฒนาการทางการเมืองไทย: ศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

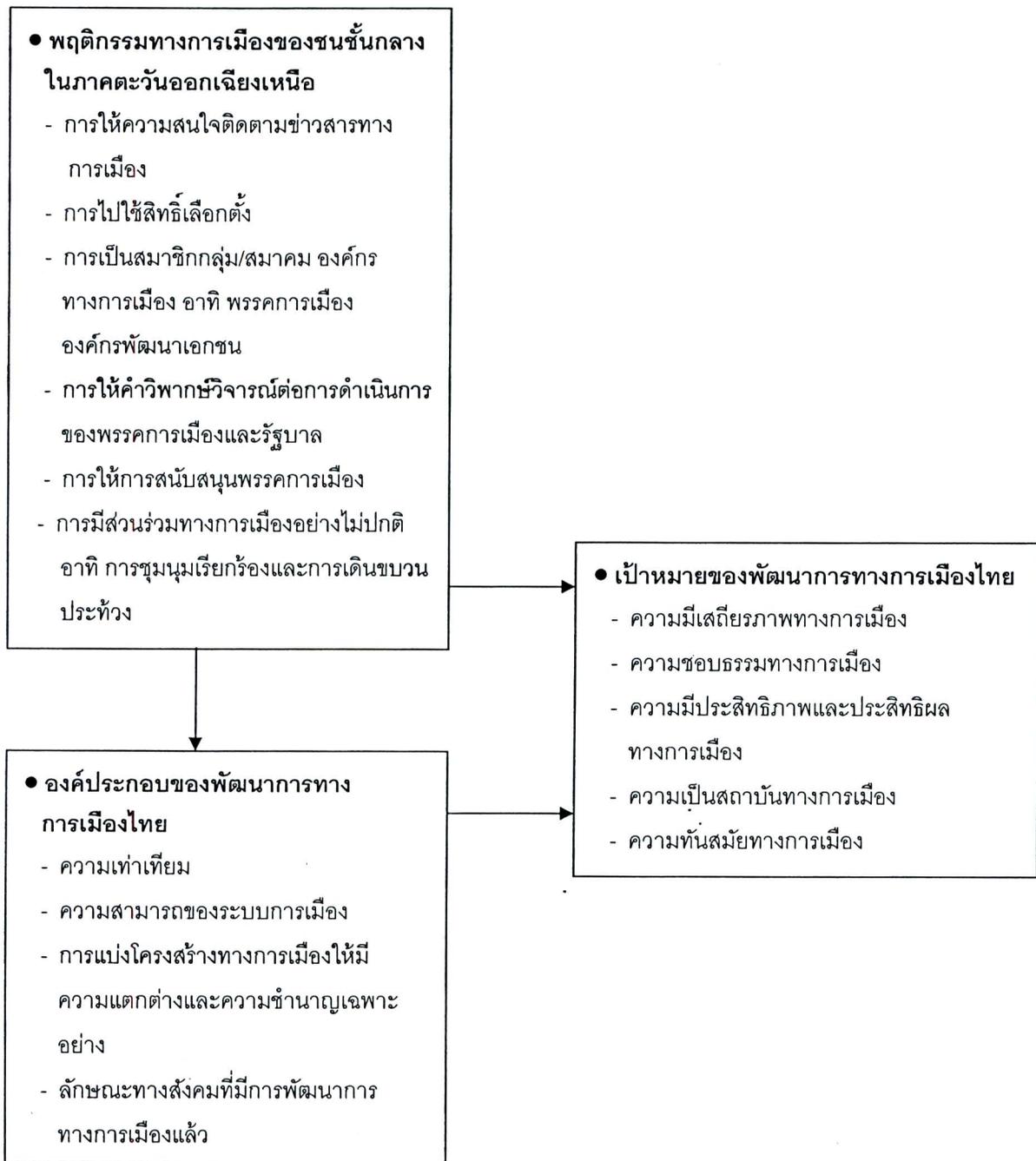
2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ การให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม องค์กรทางการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองและรัฐบาล การสนับสนุนพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างไม่ปกติ

2.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการทางการเมืองไทยในช่วงหลังการปฏิรูปการเมืองไทย (พ.ศ. 2540)

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับองค์ประกอบและเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมืองไทย

2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมืองไทย

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับพัฒนาการ
ทางการเมืองไทย: ศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 พฤติกรรมการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของพัฒนาการทางการเมืองไทย

4.1.1 การให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการเมืองแล้ว

4.1.2 การไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการเมืองแล้ว

4.1.3 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม องค์กรทางการเมือง อาชีพ พรรคการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชนมีความสัมพันธ์กับความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการเมืองแล้ว

4.1.4 การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองและรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการเมืองแล้ว

4.1.5 การให้การสนับสนุนพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการเมืองแล้ว

4.1.6 การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่ปกติ อาทิ การชุมนุมเรียกร้องและการเดินขบวนประท้วงมีความสัมพันธ์กับความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการเมืองแล้ว

4.2 พฤติกรรมการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมืองไทย

4.2.1 การให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.2.2 การไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.2.3 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม องค์กรทางการเมือง อาทิ พรรคการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชนมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.2.4 การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองและรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.2.5 การให้การสนับสนุนพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.2.6 การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่ปกติ อาทิ การชุมนุมเรียกร้องและการเดินขบวนประท้วงมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.3 องค์ประกอบของพัฒนาการทางการเมืองไทยมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมืองไทย

4.3.1 ความเท่าเทียมมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.3.2 ความสามารถของระบบการเมืองมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.3.3 การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่างมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

4.3.4 ลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการทางการเมืองแล้วมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษา “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับพัฒนาการทางการเมืองไทย: ศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยแบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น คือ

5.1 ขอบเขตการวิจัยด้านแหล่งข้อมูล ศึกษากลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลางที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในพื้นที่ 19 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อุรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ

5.2 ขอบเขตการวิจัยด้านระยะเวลา ศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพัฒนาการทางการเมืองไทยตั้งแต่หลังการปฏิรูปการเมืองไทย พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2553)

5.3 ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา แบ่งประเด็นการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น คือ

5.3.1 พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ การให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม องค์กรทางการเมือง อาทิ พรรคการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองและรัฐบาล การให้การสนับสนุนพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่ปกติ

5.3.2 พัฒนาการทางการเมืองไทยในช่วงหลังปฏิรูปการเมืองไทย (พ.ศ. 2540) จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) โดยพิจารณาจากองค์ประกอบและเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมืองไทย

5.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีผลต่อพัฒนาการทางการเมืองไทยตามองค์ประกอบของพัฒนาการทางการเมือง ได้แก่ ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการทางการเมืองแล้ว และเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมือง ได้แก่ ความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

5.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของพัฒนาการทางการเมือง ได้แก่ ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีพัฒนาการทางการเมืองแล้ว กับเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมือง ได้แก่ ความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง และความทันสมัยทางการเมือง

6. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

6.1 พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behaviors) หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อให้มีผลต่อนโยบายของรัฐหรือการบริหารงานของรัฐ โดยมีรูปแบบหรือกิจกรรม คือ การให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม องค์การทางการเมือง อาทิ พรรคการเมือง องค์การพัฒนาเอกชน การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองและรัฐบาล การให้การสนับสนุนพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่ปกติ

6.2 ชนชั้นกลาง (Middle Class) หมายถึง บุคคลที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป มีรายได้ส่วนใหญ่จากงานประจำตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป มีอาชีพที่ครอบคลุมอยู่ใน 4 กลุ่มอาชีพ คือ อาชีพที่ใช้วิชาชีพ/วิชาการ อาชีพซึ่งเป็นงานในสำนักงาน อาชีพด้านพาณิชยกรรม และอาชีพอิสระ เช่น แรงงานฝีมือ เป็นต้น

6.3 พัฒนาการทางการเมืองไทย (Thai Political Evolution) หมายถึง การทำให้ระบอบการเมืองเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบและเป้าหมายของพัฒนาการทางการเมืองไทย

6.4 องค์ประกอบของพัฒนาการทางการเมืองไทย หมายถึง ความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง และลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาการทางการเมืองแล้ว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.4.1 ความเท่าเทียม หมายถึง ความเท่าเทียมกันทางกฎหมายและความเท่าเทียมทางการเมือง โดยควรมีสติภาพเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติทางกฎหมาย การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันจากหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การได้รับความคุ้มครองในเรื่องของสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชนจากหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ที่เท่าเทียมกัน

6.4.2 ความสามารถของระบบการเมือง หมายถึง ความสามารถของผู้นำทางการเมือง ในการผลักดันระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้นำต้องการ ความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้นำทางการเมืองและรัฐบาล ความสามารถของรัฐบาลในการดำเนินนโยบาย การทำให้นโยบายได้รับการตอบสนอง และการผลักดันให้นโยบายเกิดผลในทางปฏิบัติเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานของรัฐบาลยึดหลักเหตุผล ข้อมูล ข้อเท็จจริง เป็นหลัก และการทำงานของรัฐบาลเป็นเรื่องของมืออาชีพไม่ใช่เรื่องของมือสมัครเล่น

6.4.3 การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะอย่าง หมายถึง การแบ่งแยกการทำงานตามความสามารถและความชำนาญเฉพาะด้านของระบบการเมือง การมีอิสระในการคิด ตัดสินใจของหน่วยการเมือง อาทิ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ความเป็นอิสระของหน่วยการปกครองท้องถิ่นโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด การจัดองค์การของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง รัฐสภา รัฐบาล ระบบราชการ และองค์การอิสระ และความร่วมมือและการประสานงานระหว่างสถาบันทางการเมืองต่างๆ

6.4.4 ลักษณะทางสังคมที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว หมายถึง สังคมที่มีลักษณะยึดมั่นในเหตุผล มีการดำเนินการใดๆ เป็นแบบค้ำยื่นถึงข้อเท็จจริง และไม่มีความเชื่อในเรื่องโชคลางหรือสิ่งงมงาย

6.5 เป้าหมายของพัฒนาการทางการเมืองไทย การพัฒนาการทางการเมืองไทยต้องบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ ความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ความเป็นสถาบันทางการเมือง ความทันสมัยทางการเมือง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

6.5.1 ความมีเสถียรภาพทางการเมือง (Political Stability) เป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การที่ระบบการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วยความสงบ ไม่มีการใช้ความรุนแรงทางการเมือง การชุมนุมประท้วง การจลาจล การขัดแย้งระหว่างกลุ่มศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มตามภูมิภาค อันเป็นอาการของสภาพไร้เสถียรภาพทางการเมือง มีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทางการเมืองอย่างสันติวิธี

6.5.2 ความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) เป็นเป้าหมายอีกประการหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมืองนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น ความชอบธรรมทางการเมือง จึงหมายถึง การยอมรับของประชาชน ความชอบธรรมทางการเมืองแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ความชอบธรรมต่อตัวผู้นำ ความชอบธรรมต่อรัฐบาล และความชอบธรรมต่อระบบการเมือง ความชอบธรรมต่อตัวผู้นำคือ การที่ประชาชนยอมรับว่าผู้นำที่มีอำนาจอยู่ในขณะนั้นได้อำนาจมาด้วยความถูกต้อง ความชอบธรรมต่อรัฐบาลคือ ประชาชนยอมรับ

ว่ารัฐบาลที่บริหารประเทศอยู่มีความถูกต้อง ความชอบธรรมต่อระบบการเมืองคือ การที่ประชาชนยอมรับระบบการเมืองว่ามีความถูกต้อง หากพิจารณาทั้ง 3 ระดับจะเห็นว่า ความชอบธรรมต่อระบบการเมืองมีความสำคัญที่สุด

6.5.3 ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง (Political Efficacy) หมายถึงระบบการเมืองที่มีความสามารถหรือสมรรถนะในการระดมทรัพยากรทั้งวัตถุและทรัพยากรมนุษย์มาให้รัฐบาล มีความสามารถในการให้คนปฏิบัติตามกฎระเบียบโดยสมัครใจ และมีความสามารถในการจัดสรรประโยชน์อย่างเหมาะสม เท่าเทียม และเป็นธรรม

6.5.4 ความเป็นสถาบันทางการเมือง (Political Institutionalization) หมายถึงลักษณะที่สถาบันมีคุณค่าและมีความสามารถในการเผชิญและแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือมีความยืดหยุ่นปรับตัวได้ และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความสลับซับซ้อนและมีความเป็นอิสระ

6.5.5 ความทันสมัยทางการเมือง (Political Modernization) เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง ประกอบด้วยการสร้างความเป็นรัฐให้เกิดขึ้น (state building) ความเป็นชาติ (nationhood) การมีโครงสร้างทางการเมืองที่แบ่งแยกความแตกต่างภายใน (differentiation) และมีความซับซ้อน (complexity) การใช้เหตุผล (rational) ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจ การใช้หลักนิติธรรม (The Rule of Law) เป็นการปกครองหรือการบริหารที่ใช้กฎหมายเป็นหลักไม่ใช่อำนาจที่ตัวบุคคล และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน (equality)

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

7.1 ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7.2 ทำให้ทราบถึงพัฒนาการทางการเมืองไทยในช่วงหลังการปฏิรูปการเมืองไทย (พ.ศ. 2540)

7.3 ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับพัฒนาการทางการเมืองตามองค์ประกอบและเป้าหมายของการพัฒนาการทางการเมือง

7.4 ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่ประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น การเผยแพร่ต่อนักศึกษาด้วยการบรรยายให้ความรู้จากผลงานวิจัย การเรียนการสอนในระดับต่างๆ ระดับปริญญาตรี เช่น ชุติวิธา สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย ชุติวิธาปัญหาการเมืองไทยปัจจุบัน ระดับปริญญาโท เช่น ชุติวิธาการเมืองการปกครองไทย ชุติวิธาวิทยานิพนธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ทำการเผยแพร่ต่อประชาชนทั่วไปผ่านการเขียนบทความทางวิชาการในวารสารทางวิชาการ

8. หน่วยงานที่คาดว่าจะนำผลการวิจัยไปใช้

8.1 สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการเรียนการสอนและการศึกษาวิจัยต่อไปได้

8.2 รัฐบาล กลไกของรัฐ องค์การอิสระ อาทิ รัฐสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น สามารถนำเอกสารการวิจัยไปใช้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเมืองในทิศทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองไทยได้